

# ANONİM ŞİRKETLERDE İPTAL ve FESİH DAVALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF ACTIONS FOR NULLITY AND  
ANNULMENT IN JOINT-STOCK COMPANIES



Ufuk ÜNLÜ\*

## ÖZ

Anonim şirketlerde; kanun, esas sözleşme hükümleri ve dürüstlük kurallarına aykırılıklar iptal davasının konusunu oluşturur. Bununla birlikte, anonim şirketin kurulmasında kanun hükümlerine aykırı hareket edilmek suretiyle, alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaatlerinin önemli bir şekilde tehlikeye düşürülmesi ve ihlal edilmesi ise fesih davasının konularını teşkil eder. Birbirine benzeyen bu iki dava sürecine ilişkin açıklamalarımıza ve değerlendirmelerimize ilişkin hususlar çalışmamızda yer almaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Anonim Şirket, İptal Davası, Fesih Davası.

## ABSTRACT

In joint stock companies; the law, the articles of association and the rules of honesty constitute the subject of the nullity actions. However, in the course of the establishment of joint-stock company, any breach of the provisions of the law, or any breach of the interests of shareholders and he public constitutes a matter of annulment for actions. This study presents explanations and considerations on the procedure of two actions that resemble each other.

**Keywords:** Joint stock company, actions for nullity, actions for annulment

---

\* Başbakanlık Müfettişi

M.G.T.: 08.06.2017 / M.K.T.: 14.07.2017

## 1- GİRİŞ

Anonim şirketlerdeki kurucu unsurların eksikliği halinde yokluğa karar verilemez ancak, şirketin feshi mümkündür. Bu kapsamda anonim şirket; sürenin sona ermesine rağmen işlere fiilen devam etmek suretiyle belirsiz süreli hâle gelmemişse, esas sözleşmede öngörülen sürenin sona ermesiyle, işletme konusunun gerçekleşmesiyle veya gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesiyle, esas sözleşmede öngörülmuş herhangi bir sona erme sebebinin gerçekleşmesiyle, genel kurul kararıyla, iflasına karar verilmesiyle, feshedilmek suretiyle ve kanunlarda öngörülen diğer hâllerde sona erer.

İptal davası ise aykırılık hallerinde söz konusu olur. Anonim şirketlerde kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine iptal davası açılabilmektedir. Ayrıca hukuken var olduğu halde sakat olduğu için sonuç doğuramayan işlemler de batıl yahut bir başka ifadeyle butlanla sakat işlemlerdir.

Bu itibarla çalışmamız içerisinde, anonim şirketlerin faaliyet ve yaşam alanlarını önemli şekilde etkileyen iptal ve fesih davaları ile yine bu davalarla bağlantılı olan diğer konular üzerinde durulacaktır.

## 2- İPTAL DAVASI

Anonim şirketlere ilişkin iptal davaları, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 445 ila 447'nci maddeleri arasında düzenlenmiştir.

### 2.1- Genel Kurul Kararlarının İptal Sebepleri ve Butlanla Sakat Kararlar

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda belirtilen kişiler, kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açabilirler (6102, m.445). Daha net bir ifadeyle genel kurul kararlarına karşı iptal davası üç aylık süre içerisinde asliye ticaret mahkemesine açılır. Bunun yansısı, Mülga Ticaret Kanunu döneminde batıl genel kurul kararlarının varlığı öğretide görüş birliği halinde kabul edilmiş ve Yargıtay da bu durumu yerleşik içtihadı haline getirmişti. Ancak uzun süredir devam eden bu uygulama, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunuyla birlikte hükme bağlanmıştır.

Kimi yazarlara göre iptal davası açma hakkı, kazanılmış bir hak değil, emredici hükümlerle korunan haklar arasındadır.<sup>1</sup>

Meri Kanun'a göre anonim şirket genel kurulunun, özellikle;

- a) Pay sahibinin, genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran,
- b) Pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran,
- c) Anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan, Kararları batıldır. (Burada butlan yahut batıl terimlerinin tercih edilme nedeni Borçlar Kanunu ile uyum sağlama niyetidir.)

Batıl genel kurul kararları baştan itibaren hüküm doğurmazlar ve daha sonra sağlığa kavuşturulamazlar; mahkemece resen dikkate alınırlar, def'i olarak ileri sürülebilecekleri gibi süreye bağlı

<sup>1</sup> Erdoğan Moroğlu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü, 6.Baskı, İstanbul, 2012, s.173.

olmaksızın bir tespit davasının konusunu da oluşturabilirler. Diğer yandan, söz konusu kararlar işlem güvenliği yönünden bir önemli sakıncayı içerirler. Şirketin bir kararının, kararın alınmasından yıllar sonra bile butlanının ileri sürülebilmesi tehlikesi ve tehdidi, şirket yönetiminde pay sahiplerinde, alacaklılarda ve sermaye piyasasındaki potansiyel yatırımcılarda büyük tedirginliğe sebep olabilir. Yıllar sonra butlanın mahkemece tespiti ise o kararın kurduğu birçok ilişkiyi çoğu kez geriye etkili olarak ortadan kaldırır. Bu sakıncası sebebiyle mahkemelerin geçersizlik kararlarını ayrıntılı ve çok yönlü değerlendirmeler sonucu sakınarak vermeleri yanında, kanun koyucunun da iptal edilebilirlik ile butlanın sınırlarını açıkça belirlemesi gerekir.

Yukarıda yer alan batıl kararların şirketler açısından çizgiyi iyi çizemediği, tehlikeyi ortadan kaldıramadığı ileri sürülür. Ancak, daha iyi bir düzenlemeye ilişkin herhangi bir öneri de bulunmamaktadır.

Batıl genel kurul kararlarının sınırlı sayı (numerus clausus) usulüyle belirlenmesi doğru olmayabilirdi. Böyle yapılsaydı bâtil sayılabilecek birçok genel kurul kararı hükmün dışında kalabilirdi. Tüm butlan hallerinin ve sebeplerinin kanunda gösterilmesi veya tanımlanması ise imkânsızdır. Onun için bâtil kararları iki kategoriye ayırmak, şekil yönünden bâtil genel kurul kararlarını veya sebeplerini belirlemeyi içtihat ve öğretiye bırakmak, konu açısından bâtil genel kurul kararlarına da sınırlayıcı olmamakla birlikte, örnekler göstererek- kesin çizgilerle işaret etmek en isabetli yol olarak değerlendirilmiştir. Şekil yönünden geçersiz kararların saptanmasında tehlike ve tehditlerden sakınma ilkesine ağırlık vererek- mahkemelerin gerekli özeni gösterecekleri inancı ile sistem benimsenmiştir. Bu sebeple, genel kurulun özellikle bâtil olan kararlarını kategoriler halinde göstermek yerinde bir davranış olmuştur. Batıl kararların sayımında belirtilen, “özellikle” sözcüğü geçersiz genel kurul kararlarının sadece yukarıda belirtilen kararlardan ibaret olmadığını, yani maddenin sınırlı sayı (numerus clausus) niteliği taşımadığını ifade etmektedir. Ancak, hem “özellikle” sözcüğü nispi bir sınırı ifade etmekte hem de seçilen karar kategorileri, kanun koyucunun konuya sakınarak ve ihtiyatla yaklaştığını ortaya koymaktadır. Sakınma, hükmün içerdiği bir ilkedir. Özellikle sözcüğü bu sebeple sınırlayıcı bir işleve de sahiptir. Konusu itibarıyla batıl olan genel kurul kararları, bazı niteliklere sahip pay sahipliği haklarını kaldıran veya sınırlandıran, anonim şirketin temel yapısını bozan ve sermayenin korunması ilkesine aykırı olan kararlara özgülenmiştir. Bunun dışındaki batıl genel kurul kararlarının tespitinde ise butlanın ikincilliği ilkesi uygulanır. Bu ilke, özel sebepler dolayısıyla iptal etmenin yeterli ve tatmin edici bir yaptırım oluşturmadığı hallerde hukukun genel hüküm ve ilkelerine göre butlana karar verilmesi anlamını taşır. Sakınma ilkesinin özellikle şekli sebeplerin (eksiklik ve aksaklıkların) butlana yol açtığı hallerde gözetilmesi gerekir. Yabancı mahkeme kararları söz konusu halde butlanı sözde genel kurul kararları ve “karar olmayan genel kurul kararları”na indirgemektedir.

## **2.2- Genel Kurul Kararlarına Karşı İptal Davası Açabilecek Kişiler**

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 446'ncı maddesinde anonim şirket genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabilecek kişiler sayılma yöntemiyle belirtilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre;

- *Toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren ve bu muhalefetini tutanağa geçiren,*
- *Toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri,*

- *Yönetim kurulu,*
  - *Kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa yönetim kurulu üyelerinden her biri,*
- İptal davası açabilir.

### 3- FESİH DAVASI

Anonim şirketlere ilişkin fesih davaları, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun birçok maddesinde ele alınmış olmasına rağmen, esas olarak 353'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda anonim şirketler için fesih, organların eksikliği ya da haklı sebeplerin varlığı halinde ortaya çıkar. Sürekli borç ilişkileri doğuran sözleşmelerde, taraflara, haklı sebeplerin varlığı halinde, taahhüt ettikleri sözleşme hükümlerini kısmen veya tamamen feshetme yetkisi tanınmıştır.<sup>2</sup> Ayrıca uzun süreden beri şirketin kanunen gerekli olan organlarından biri mevcut değilse veya genel kurul toplanamıyorsa, pay sahipleri, şirket alacaklıları veya Gümrük ve Ticaret Bakanlığının istemi üzerine, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi, yönetim kurulunu da dinleyerek şirketin durumunu kanuna uygun hâle getirmesi için bir süre belirler, bu süre içinde durum düzeltilmezse, mahkeme şirketin feshine karar verir (6102, m.636/2).

Anonim şirketlerin haklı sebeple fesih davası ikincil nitelikte bir dava olup, bu dava sonucu fesih kararının verilebilmesi için uyuşmazlığın çözümünde başka bir yolun bulunamamış olması gereklidir. Örneğin, pay sahibinin ileri sürdüğü fesih sebebi, bir genel kurul kararın iptali ile giderilebilecek nitelikte ise haklı sebeple fesih davası yerine iptal davası açılması gerekir. Mahkeme, fesih davası açmanın davacı ortaklar için en son çare olup olmadığını belirler ve fesih talep eden ortak veya ortakların menfaati ile fesih halinde zedelenmesi muhtemel bütün menfaatleri karşılaştırarak bir sonuca varır.<sup>3</sup>

Bununla birlikte, anonim şirketin butlanına veya yokluğuna karar verilemez. Ancak, şirketin kurulmasında kanun hükümlerine aykırı hareket edilmek suretiyle, alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaatleri önemli bir şekilde tehlikeye düşürülmüş veya ihlal edilmiş olursa, yönetim kurulunun, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının, ilgili alacaklının veya pay sahibinin istemi üzerine şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince şirketin feshine karar verilir (6102, m.353/1).

Kuruluştan itibaren, aylarla ifade edilen çok kısa bir süre geçtikten sonra anonim şirketin butlanına veya yokluğuna karar verilememesi, tescilin her türlü hukukî sakatlığı onarması (sağlığa kavuşturması) ilkesi, işlem güvenliğinin korunması gereğinin zorunlu sonucu ve anonim şirketler hukukunun bir temel ilkesidir. Bu ilkenin Türk Medenî Kanunu'nun 47'nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü dışında istisnası yoktur. Türk Medenî Kanunu'nun 47'nci maddesinin ikinci fıkrasının anonim şirketlere uygulanması ise sorgulanabilir. Diğer yandan fesih menfaatler dengesine daha çok uymaktadır. Kuruluştan itibaren sermaye artırımında bazı önemli sebeplerin varlığında şirketin feshine karar verilebilir. Bu fesih kararı mahkeme tarafından verilmiş şirketin feshi kararı gibi sonuç doğurur ve şirketin tasfiyesini zorunlu kılar. Feshe sebep olan kanun hükümlerine aykırılığın alacaklıların, pay sahiplerinin

<sup>2</sup> Eda Giray, Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:6 Sayı:12 Güz 2007/2 s.197.

<sup>3</sup> LBF Partners Hukuk ve Danışmanlık, "Anonim Ve Limited Şirketlerde Haklı Sebeple Fesih Davası", s.2, <http://www.lbfpartners.com/dosyalar/052618.pdf> Erişim tarihi: 12 Nisan 2017

ve kamunun menfaatini önemli şekilde tehlikeye düşürmüş veya ihlâl etmiş olması şarttır. “Önemli” sözcüğü hem menfaati hem de ihlâli kapsar.

Fesih davasında eksikliklerin giderilebilmesi, esas sözleşmeye veya kanuna aykırı hususların düzeltilebilmesi için mahkeme süre verebilir (6102, m.353/2). Dava dilekçesine deliller ile gerekli bütün bilgiler eklenir. Yargılama aşamasında delil sunulamayacağı gibi bir davanın beklenilmesi ve bilgi getirtmesi de mahkemeden istenemez. Ancak, somut olayın haklı göstermesi hâlinde, mahkeme, kesin süreye bağlayarak, davacının delil sunma ve bilgi getirtme istemini kabul edebilir. Dava, acele işlere ilişkin usule tâbîdir (6102, m.353/3).

6102 sayılı Kanununun 353’üncü maddesinin 4’üncü fıkrasına göre, “*davanın, şirketin tescil ve ilanından itibaren üç aylık hak düşürücü süre içinde açılması şarttır*”. Davanın açıldığı ve kesinleşmiş olan mahkeme kararı, mahkemenin bildirim üzerine, derhâl ve resen ticaret siciline tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur. Ayrıca, yönetim kurulu, tescil ve ilanı yapılan hususu internet sitesine koyar.

Böylelikle eksikliklerin giderilebilmesi ve aykırılıkların düzeltilebilmesi için mahkemenin süre verebileceği açıkça belirtilerek tartışma yaratabilecek bir noktaya açıklık getirilmiştir. Buna karşılık, mahkemenin gerekli tedbirleri davanın açıldığı tarihte alması bir zorunluluktur. Deliller ve belgeler, ilk celseye kadar hazır olmalıdır. Yargılama aşamasında dosyaya hiçbir belge giremez. Bu husus, kamu düzeni ile ilgilidir. Fesih kararı, işlem düzeni ve güvenliğini etkiler. Hem davanın açıldığı hem de kesinleşen karar, mahkeme tarafından resen ticaret siciline bildirilip tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilân olunur. Ayrıca yönetim kurulu, tescil ve ilân edilen hususu tatmin edici tiraja sahip olan gazetelerde ilân eder; web sitesine koyar (6102, m.353/5).

#### **4- DEĞERLENDİRME ve SONUÇ**

Anonim şirketin kurulmasında kanun hükümlerine aykırı hareket edilmek suretiyle, alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaatleri önemli bir şekilde tehlikeye düşürülmüş veya ihlal edilmiş olursa, yönetim kurulunun, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının, ilgili alacaklının veya pay sahibinin istemi üzerine şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince şirketin feshine karar verilir. Fesih davasında şirketin feshine yahut eksikliklerin giderilebilmesi, esas sözleşmeye veya kanuna aykırı hususların düzeltilebilmesi için süre verilmesine hükmedilebilir. Bu kapsamda anonim şirketlerin haklı sebeple fesih davası ikincil nitelikte bir dava olup, bu dava sonucu fesih kararının verilebilmesi için uyuşmazlığın çözümünde başka bir yolun bulunamamış olması gereklidir. Örneğin, pay sahibinin ileri sürdüğü fesih sebebi, bir genel kurul kararının iptali ile giderilebilecek nitelikte ise haklı sebeple fesih davası yerine iptal davası açılması gerekir.

İptal davası ise genel kurul kararlarına karşı açılır ve bu davayı açabilecek kişiler 6102 sayılı Kanunda sayma yöntemi ile belirlenmiştir. Söz konusu kişiler, kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açabilirler. Ayrıca batıl genel kurul kararları baştan itibaren hüküm doğurmazlar ve daha sonra sağlığa kavuşturulamazlar. Def’i olarak ileri sürülebilecekleri gibi süreye bağlı olmaksızın bir tespit davasının konusunu da oluşturabilirler.

Öte yandan, batıl genel kurul kararlarının sınırlı sayı usulüyle belirlenmesi doğru olmayacağı düşünülmektedir. Sayma usulünün geçerli olması durumunda birçok genel kurul kararı hükmün di-

şında kalabilirdi. Tüm butlan hallerinin ve sebeplerinin kanunda gösterilmesi veya tanımlanması ise imkânsızdır. Onun için bâtil kararları iki kategoriye ayırmak, şekil yönünden bâtil genel kurul kararlarını veya sebeplerini belirlemeyi içtihat ve öğretiyeye bırakmak, konu açısından bâtil genel kurul kararlarına da sınırlayıcı olmamakla birlikte, örnekler göstererek- kesin çizgilerle işaret etmek en isabetli yol olarak değerlendirilmiştir.

#### **KAYNAKÇA**

- GİRAY, E. Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshi Ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:6 Sayı:12 Güz 2007/2.
- LBF Partners Hukuk ve Danışmanlık, "Anonim Ve Limited Şirketlerde Haklı Sebeple Fesih Davası", <http://www.lbfpartners.com/dosyalar/052618.pdf>
- MOROĞLU, E. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü, 6.Baskı, İstanbul, 2012.